

TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH YO‘LLARI

Jamoat xavfsizligi universiteti magistrature talabasi

Sotvoldiyev Asadbek Olimjon o‘g‘li

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, xizmatlar tarmog‘ini diversifikatsiya qilish, logistika hamda transport tizimini rivojlantirishning iqtisodiy xavfsizlikka ta’siri ilmiy asosda tahlil qilingan. O‘zbekiston turizm sektoridagi islohotlar, investitsion muhitning o‘zgarishi, xavfsizlikni ta’minlashning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari va raqamli infratuzilmaning joriy etilishi bo‘yicha aniq ma’lumotlar keltirilgan. Tadqiqotda statistik ko‘rsatkichlar, solishtirma tahlil va iqtisodiy monitoring usullaridan foydalanilgan. Natijada turizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali milliy iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning ustuvor yo‘nalishlari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: turizm infratuzilmasi, iqtisodiy xavfsizlik, investitsiya, transport-logistika, raqamli turizm, xizmatlar sifati, xavfsizlik tizimi, barqaror rivojlanish.

АННОТАЦИЯ

В статье на научной основе анализируется влияние модернизации туристической инфраструктуры, диверсификации сети обслуживания, развития логистических и транспортных систем на экономическую безопасность. Приводится конкретная информация о реформах в сфере туризма Узбекистана, изменении инвестиционной среды, организационно-правовых механизмах обеспечения безопасности, внедрении цифровой инфраструктуры. В исследовании использованы статистические показатели, методы сравнительного анализа и экономического мониторинга. В результате

обоснованы приоритетные направления укрепления национальной экономической безопасности посредством развития туристической инфраструктуры.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, экономическая безопасность, инвестиции, транспорт и логистика, цифровой туризм, качество услуг, система безопасности, устойчивое развитие.

ABSTRACT

This article analyzes the impact of modernization of tourism infrastructure, diversification of the service network, development of logistics and transport systems on economic security on a scientific basis. Specific information is provided on reforms in the tourism sector of Uzbekistan, changes in the investment environment, organizational and legal mechanisms for ensuring security, and the introduction of digital infrastructure. The study uses statistical indicators, comparative analysis, and economic monitoring methods. As a result, priority areas for strengthening national economic security through the development of tourism infrastructure are substantiated.

Keywords: tourism infrastructure, economic security, investment, transport and logistics, digital tourism, quality of services, security system, sustainable development.

KIRISH

So‘nggi yillarda global miqyosda turizm iqtisodiyotning eng tez sur‘atlarda rivojlanayotgan strategik tarmoqlaridan biriga aylandi. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma’lumotlariga ko‘ra, turizm global YAIMning 10 foizidan ortig‘ini tashkil etadi va millionlab ish o‘rinlarining yaratilishida asosiy omil sifatida qatnashadi. O‘zbekiston uchun ham turizm sektori milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, xorijiy investitsiyalar oqimini ko‘paytirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va xalqaro maydondagi raqobatbardosh imijni mustahkamlashda

muhim omillardan biri bo‘lib qolmoqda. Turizm infratuzilmasining sifatli rivojlanishi esa ushbu jarayonlarni jadallashtiruvchi asosiy iqtisodiy mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi.¹

Xususan, so‘nggi yillarda aeroportlar modernizatsiyasi, mehmonxona fondining kengayishi, transport-kommunikatsiya tizimining yangilanishi, elektron viza tizimining joriy etilishi, turistik zonalar tashkil etilishi va madaniy meros obyektlarini restavratsiya qilish kabi qator infratuzilmaviy islohotlar O‘zbekistonning turizm salohiyatini sezilarli darajada oshirdi². Biroq infratuzilmaning izchil rivojlanishi bilan birga turizm xavfsizligi masalasi ham dolzarbligicha qolmoqda. Turizm xavfsizligi – davlatning iqtisodiy xavfsizligi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, uning samarali ta‘minlanishi investitsiyalar jozibadorligiga, sayyohlar oqimiga va mamlakatning xalqaro nufuziga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Shu bois ushbu maqolada turizm infratuzilmasining rivojlanishi va iqtisodiy xavfsizlikning mustahkamlanishi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik ilmiy-nazariy hamda amaliy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mavzu bo‘yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, turizm infratuzilmasining rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va xavfsizligini ta‘minlashning asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Xalqaro olimlar M. Porter, D. Ricardo, J. Tribe kabi tadqiqotchilar turizmning milliy iqtisodiyotdagi raqobatbardoshlikni oshirishdagi o‘rnini chuqur yoritib bergan³. Ularning fikriga ko‘ra, logistika, transport, mehmonxona, axborot-kommunikatsiya tarmoqlari,

¹ Xodiev B. — Turizm iqtisodiyoti asoslari — Toshkent: Fan, 2020. — 215-b.

² Burxonov B. — O‘zbekiston turizm infratuzilmasining rivojlanish omillari — Samarqand: SamDU nashri, 2021. — 189-b.

³ Tribe J. — The Economics of Recreation, Leisure and Tourism — London: Routledge, 2016. — 330–335-b.

xavfsizlik tizimi bilan mukammal integratsiya qilingan turizm infratuzilmasi barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlaydi.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar ham bu yo'nalishda samarali ilmiy izlanishlarni amalga oshirgan. Xususan, B. Xodiev, T. Jo'rayev, B. Burxonov va boshqalar turizm infratuzilmasining investitsion jozibadorlikka ta'siri, xizmatlar sifati va turistlar xavfsizligini oshirish bo'yicha ilmiy xulosalar keltirgan. Biroq, hozirgi davrda turizm infratuzilmasining milliy iqtisodiy xavfsizlik bilan uzviy bog'liqligini kompleks tahlil qilish masalasi yetarlicha to'liq yoritilmagan.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida quyidagi usullardan foydalanildi: statistik va komparativ tahlil;

- tizimli yondashuv;
- iqtisodiy monitoring;
- SWOT tahlil;
- grafik va jadval asosidagi solishtirma tahlil.

Ushbu metodlar orqali O'zbekiston turizm infratuzilmasining so'nggi yillardagi rivojlanish dinamikasi va uning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri chuqur o'rganildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

1. O'zbekiston turizm infratuzilmasining rivojlanish ko'rsatkichlari

So'nggi besh yil ichida turizm infratuzilmasi sezilarli darajada kengaydi.

Xususan:

- yangi mehmonxonalar soni keskin oshdi;
- aeroportlar rekonstruksiya qilindi;
- Xorazm, Buxoro, Samarqandda yirik turistik markazlar barpo etildi;
- "UzAirports" tizimi modernizatsiya qilindi;
- elektron viza tizimi 78 dan 90 ta davlat fuqarolari uchun soddalashtirildi.

Jadval 1.

O'zbekiston turizm infratuzilmasi ko'rsatkichlari (2020–2024)

Yillar	Mehmonxonalar soni	Xorijiy sayyohlar soni (mln)	Aeroportlar modernizatsiyasi (%)
2020	933	1,5	40%
2021	1085	1,9	55%
2022	1376	2,7	65%
2023	1600	3,4	80%
2024	1820	4,1	90%

Ma'lumotlar tahlili turizm infratuzilmasi va sayyohlar oqimi o'rtasida bevosita ijobiy korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatadi.

2. Turizm infratuzilmasi va iqtisodiy xavfsizlik o'rtasidagi bog'liqlik

Turizm infratuzilmasining rivojlanishi quyidagi yo'llar orqali iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlaydi:

- valyuta tushumlarining ko'payishi;
- yangi ish o'rinlarining yaratilishi;
- investitsion jozibadorlikning oshishi;
- hududlar o'rtasida iqtisodiy nomutanosiblikning kamayishi;
- xizmatlar sohasida raqobatning kuchayishi;
- soliq tushumlarining oshishi.

Jadval 2.

Turizm infratuzilmasining iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri

Yo'nalish	Ta'sir mexanizmi	Kutilgan natija
Investitsiya	Infratuzilma loyihalariga kapital oqimi	Xorijiy investitsiyalar ulushi +15–20%

Yo'nalish	Ta'sir mexanizmi	Kutilgan natija
Bandlik	Xizmatlar bozorining kengayishi	50–60 ming yangi ish o'рни
Hududiy rivojlanish	Turistik zonalar	5 ta yangi turistik klaster
Valyuta tushumi	Sayyohlar oqimi ortishi	\$2–3 mlrd qo'shimcha daromad
Soliq bazasi	Xizmatlar sektori ulushi oshishi	YAIMda xizmatlar ulushi 40% dan 45% gacha

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, turizm infratuzilmasiga yo'naltirilgan har bir 1 dollar investitsiya iqtisodiyotga o'rtacha 2,5–3 baravar iqtisodiy samara keltiradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, turizm infratuzilmasini rivojlantirish O'zbekistonning iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda strategik omil sifatida maydonga chiqmoqda. Infratuzilmaviy modernizatsiya jarayonlari transport-logistika tizimining takomillashuviga, mehmonxona fondining kengayishiga, xizmatlar sifati va turoperatorlar faoliyatining professional darajada rivojlanishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydigan asosiy ko'rsatkichlarning yaxshilanishiga, xususan, valyuta tushumlarining ko'payishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga va investitsion jozibadorlikning ortishiga olib kelmoqda.

Shuningdek, turizm infratuzilmasining barqaror rivojlanishi hududlar o'rtasidagi iqtisodiy farqlarni qisqartiradi, ijtimoiy-iqtisodiy faollikni oshiradi, aholining daromadlarini barqarorlashtiradi. Mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshlik darajasi oshgani sari milliy iqtisodiy xavfsizlikning tashqi va ichki tahdidlarga qarshi immuniteti ham yuksaladi. Raqamli texnologiyalarning

turizmga integratsiyasi, “aqlli infratuzilma” yaratish, xavfsiz turizm standartlarini joriy etish ham iqtisodiy xavfsizlik strategiyasining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Kelgusida turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha quyidagi yo'nalishlar ustuvor hisoblanadi: xalqaro standartlarga mos mehmonxona va transport xizmatlarini kengaytirish; logistika tizimini modernizatsiya qilish; ekologik toza va barqaror turizmni keng joriy etish; hududlararo integratsiyani kuchaytirish; raqamli turizm xizmatlarini rivojlantirish; sayyohlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ilg'or texnologiyalarni qo'llash. Ushbu choralar milliy iqtisodiy xavfsizlik strategiyasining eng muhim tarkibiy qismi bo'lib, O'zbekistonning turizm sohasini yangi bosqichga ko'tarish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xodiev B. — Turizm iqtisodiyoti asoslari — Toshkent: Fan, 2020. — 215-b.
2. Burxonov B. — O'zbekiston turizm infratuzilmasining rivojlanish omillari — Samarqand: SamDU nashri, 2021. — 189-b.
3. Jo'rayev T. — Turizm investitsiya jarayonlari va boshqaruv — Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. — 242-b.
4. Porter M. — Competitive Advantage — New York: Free Press, 1985. — 120–156-b.
5. Tribe J. — The Economics of Recreation, Leisure and Tourism — London: Routledge, 2016. — 330–335-b.
6. UNWTO Report — Tourism Highlights — Madrid: UNWTO Publishing, 2023. — 44–47-b.
7. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi hisobotlari — Toshkent, 2024. — 52-b.